26/01/2019

Η μνήμη του Αγίου Γρηγορίου «ταξίδι» αναμνήσεων για τον προσφυγικό ελληνισμό της Καππαδοκίας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου

Παρά τις άσχημες καιρικές συνθήκες που επικρατούν από χθες στην περιοχή της Καβάλας και της ανατολικής Μακεδονίας και τις έντονες βροχοπτώσεις που συνεχίζονται και σήμερα, εκατοντάδες προσκυνητές, οι περισσότεροι απόγονοι προσφύγων από την Καππαδοκία, έσπευσαν και φέτος στη Νέα Καρβάλη για να τιμήσουν τη μνήμη του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου και να προσκυνήσουν το ιερό λείψανό του, που φυλάσσεται στον ομώνυμο προσκυνηματικό ναό.

Κάθε χρόνο τέτοια μέρα ο προσφυγικός ελληνισμός της Καβάλας και της Ανατολικής Μακεδονίας γιορτάζει τη μνήμη του Αγίου Γρηγορίου και θυμάται μέσα από τις μαρτυρίες των παλαιότερων την ημέρα που οι προγονοί τους εγκατέλειψαν με πόνο ψυχής και δάκρυα στα μάτια τις πατρογονικές τους εστίες.

Οι μνήμες αυτές μαζί με το Μουσείο Καππαδοκικού Ελληνισμού που λειτουργεί στη Νέα Καρβάλη αποτελούν σημεία αναφοράς της ζωής που άφησαν πίσω τους οι πρόσφυγες από το Γκέρλβερι της Μικράς Ασίας και εγκαταστάθηκαν στη Νέα

Καρβάλη της Καβάλας.

Το λείψανο του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου αποτελεί το σημαντικότερο ιερό κειμήλιο που έφεραν μαζί τους και παρά το γεγονός ότι οι μαρτυρίες αναφέρουν ότι μέσα στη λειψανοθήκη φυλάσσονται και λείψανα μελών της οικογένειας του Αγίου (εξάλλου κάποια λείψανα φυλάσσονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και άλλα σε μονές του Αγίου Όρους), εντούτοις η μακρά ιστορική παράδοση και η βαθειά πίστη των απογόνων των προσφύγων θέλουν στη Νέα Καρβάλη να βρίσκεται ολόκληρο το σκήνωμα του Αγίου. Ο ναός που σήμερα φυλάσσεται το λείψανο του αγίου είναι πιστό αντίγραφο του ναού του Αγίου Γρηγορίου που βρίσκεται στο Γκέλβερι της Μικράς Ασίας.

Η μαρτυρία της αναχώρησης και η στεναχώρια των Τούρκων

Μια από τις σημαντικότερες μαρτυρίες που διασώθηκαν μέχρι τις μέρες μας είναι και αυτή της αείμνηστης Πολυξένης Κατραντζή, που υπάρχει στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και έχει καταχωρηθεί στο έντυπο «Η Έξοδος», τόμος β’, που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1982 και αναφέρει μεταξύ άλλων:

«Κάναμε την τελευταία λειτουργία. Βάλαμε σε κάσες το λείψανο του Γρηγορίου του Θεολόγου, τις εικόνες, τους πολυέλαιους και τα καντήλια των εκκλησιών. Όσα εικονίσματα ήταν παλιά τα θάψαμε στο νεκροταφείο. Τα πράγματά μας τα φορτώσαμε σε καμήλες και τα στείλαμε στη Μερσίνα. Αύγουστος μήνας ήταν όταν βγήκαμε από το χωριό. Μπήκαμε σε αραμπάδες και τραβήξαμε κατά το Άκσεραϊ.
»Οι Τούρκοι του Γκέλβερι έκλαιγαν και μας παρακαλούσαν να μη φύγουμε. Στο δρόμο βγήκαν μπροστά στον αραμπά μας Τούρκοι από τα χωριά Περίστρεμμα, Κοτιούκ και Κιζίλκαγια και μας σταμάτησαν. Ο άντρας μου τους πουλούσε μανιφατούρα βερεσέ και μας χρωστούσαν λεφτά. Ύστερα από τον αλωνισμό ξεπλέρωναν τα χρέη τους δίνοντας καρπό. Τι να το κάνουμε όμως το στάρι, αφού φεύγαμε! Έβαλαν οι Τούρκοι στα στόματα των τριών παιδιών μου μπουκιές από πίτες με τυρί και μέλι και τα παρακαλούσαν: “Φάτε και πέστε χελάλ! Να χαρείτε, πέστε χελάλ”. Δε θέλανε να έχουν βάρος στη συνείδησή τους πως έφαγαν το δίκιο των ορφανών παιδιών μου. Ορμήνεψα τα παιδιά μου να φαν τις μπουκιές και να πουν: “Χελάλ ολσούν” (ας γίνει χάρισμα). Σαν τ’ άκουσαν αυτό οι Τούρκοι, μας αγκάλιαζαν και μας φιλούσαν από τη χαρά τους.

»Ταξιδεύαμε τέσσερις μέρες στη θάλασσα. Μια μέρα βλέπουμε ξαφνικά να βγαίνει καπνός από το αμπάρι. Είχε σκάσει το καζάνι, όπως έλεγαν. Οι γυναίκες τσίριζαν και τα παιδιά έκλαιγαν. Άλλοι έκαναν την προσευχή τους. Λέγω τότε του πατέρα μου: “Πατέρα, θα πετάξω τα παιδιά στη θάλασσα και ύστερα θα πέσω κι εγώ. Καλύτερα να πνιγούμε, να γίνουμε μάρτυρες, παρά να καούμε ζωντανοί”. Ευτυχώς

κάποιος βούλωσε την τρύπα του καζανιού. Είπαμε τότε πως έκανε το θαύμα του ο Γρηγόριος Θεολόγος, γιατί είχαμε μαζί μας το λείψανό του.
Όταν φτάσαμε στο Καραμπουρνού της Θεσσαλονίκης, μας έκαναν καραντίνα. Μείναμε κάπου δυο βδομάδες στα σύρματα [...] Απ' εκεί μας πήγαν στην Καβάλα.[...]».

Η έλευση στη νέα τους πατρίδα

Τα πρώτα χρόνια της έλευσής τους στην Καβάλα οι πρόσφυγες κατασκεύασαν ένα παράπηγμα για εκκλησία προκειμένου να βάλουν εκεί μέσα το λείψανο του αγίου και τα κειμήλια που έφεραν μαζί τους.

«Εν ξύλινο παράπηγμα, αρκετά ευρύχωρον, χρησιμεύει ως εκκλησία της κοινότητος... ιεραί εικόνες θεομητορικαί και αρχαιολογικής αξίας είναι σχεδόν τελείως κατεστραμμέναι υπό της υγρασίας, των υδάτων και των χιόνων. [...] Επί πλείστων των εικόνων έχει επικαθίσει τοιούτον στρώμα μούχλας ώστε αδυνατεί τις ν' αναγνωρίση τον άγιον όστις είναι εξεικονισμένος επ' αυτών...». Αυτά γράφει στα 1928 ένας επιφανής Καρβαλιώτης και μεταφέρει μέχρι σήμερα ο ιστορικός και συγγραφέας Κυριάκος Λυκουρίνος.

Στις 15 Σεπτεμβρίου του 1929 θεμελιώνεται η σημερινή εκκλησία και στην προσφώνησή του ο πρόεδρος του Φιλεκπαιδευτικού Συνδέσμου της Κοινότητας Ιωάννης Δοπρίδης, σημειώνει μεταξύ πολλών άλλων: «[...] Σήμερον, ακριβώς πέντε έτη από την ημέραν που εγκαταλείψαμεν ακουσίως την Μικρασιατικήν μας Καρβάλλην, με τους ιερούς βωμούς και τους τάφους των πατέρων μας, κατατίθεται ο θεμέλιος λίθος του ανεγερθησομένου νέου ιερού Ναού του Γρηγορίου του Θεολόγου. Η σημερινή τελετή αποτελεί [...] και εν ευλαβές μνημόσυνον του ήδη σκλάβου ιερού ναού μας που ευρίσκεται εκεί πέραν του Αιγαίου εις τα υψίπεδα της Κεντρώας Μικρασίας. Ο νέος ανεγερθησόμενος ναός [...] θα περιλάβη τα διασωθέντα ιερά κειμήλια μετά του ιερού λειψάνου του πολιούχου μας και του σεπτού Τιμίου Σταυρού του δωρηθέντος υπό του αειμνήστου Αυτοκράτορος Θεοδοσίου του Μεγάλου και θα αποτελέση ούτος ιερόν προσκύνημα και εν τη ελευθέρα πατρίδι [...]».

Ο ιερός ναός του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου εγκαινιάστηκε μια εικοσαετία αργότερα, τον Ιούλιο του 1950. Σήμερα, το κτίσμα του ναού και όλος ο περιβάλλων χώρος έχουν κριθεί διατηρητέα μνημεία και αποτελούν το επίκεντρο των λατρευτικών εκδηλώσεων στη μνήμη του Αγίου.

Πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ/ Βασίλης Λωλίδης